

**แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น:
กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี**
**Guidelines for Student Development Activities Management Using
Local Wisdom Sources: A Case Study of Temples in Buddhism in
Mueang District, Chonburi Province**

วรวุฒิ เฟ่งพันธ์¹ | Worawut Phengphan¹
เสาวคนธ์ วงศ์ศุภชัยนิมิต² | Saowakon Wongsupachainimit²
ณัฐฉาน ฟุเต้มวงศ์³ | Nuttchana Futemwong³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. การจัดกลุ่มชื่อวัดของศาสนาพุทธในฐานะแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ของประเทศไทย และ 2. แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ของประเทศไทย ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่ศึกษาคือวัดของศาสนาพุทธในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ของประเทศไทย จำนวน 58 แห่ง เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นต้น เอกสารชั้นรอง และสำรวจพื้นที่ที่ศึกษา และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 10 คน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอข้อมูลเป็นคำร้อยละ และการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การจัดกลุ่มชื่อวัดของศาสนาพุทธในฐานะแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่า การศึกษาวิเคราะห์ภูมินาม แบ่งได้เป็น 5 กลุ่มคือ 1.1) ตั้งตามสภาพแวดล้อมบริเวณวัด หรือสิ่งที่มีอยู่ในวัด ได้แก่ พืช ต้นไม้ ที่ดอน/เขา อายุเก่า/ใหม่ แหล่งน้ำหนอง/คัง สวน นา ป่า ทุ่ง ขนาดใหญ่/เล็ก/น้อย จำนวน 27 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 46.55 1.2) ตั้งตามตำแหน่งหรือชื่อตำบลที่วัดนั้นตั้งอยู่ ได้แก่ ชื่อหมู่บ้าน ตำบล สถานที่ (ด้านนอก ด้านใน ด้านกลาง) จำนวน 13 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 22.41 1.3) ตั้งตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จำนวน 11 แห่งคิดเป็นร้อยละ 18.97 1.4) ตั้งตามชื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องในการสร้างวัด จำนวน 4 คิดเป็นร้อยละ 6.90 1.5) ไม่พบประวัติ หรือที่มาในการตั้งชื่อ จำนวน 3 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 5.17 ตามลำดับ 2. แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร./ ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์/ มหาวิทยาลัยบูรพา/E-mail: worawut@go.buu.ac.th

²นักวิจัยอิสระและอาจารย์พิเศษ/ มหาวิทยาลัยบูรพา/ E-mail: saowakon@go.buu.ac.th

³ดร./ภาควิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ /มหาวิทยาลัยบูรพา/ E-mail: nuttchana.fu@go.buu.ac.th

*E-Mail ผู้ส่งบทความ: nuttchana.fu@go.buu.ac.th/ เบอร์โทรศัพท์ 093-251-9915/ รับเมื่อ วันที่ 7 เมษายน พ.ศ.2566/

แก้ไขเมื่อ วันที่ 10 กันยายน พ.ศ.2566/ ตอบรับเมื่อ วันที่ 22 กันยายน 2566/ เผยแพร่ วันที่ 1 มกราคม 2567

กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า มีแนวทางการจัดกิจกรรม ได้ดังนี้ 2.1) กิจกรรมแนะแนว ได้แก่ การเล่าเรื่องการดำเนินชีวิตของตนเองที่มีความสัมพันธ์กับวัดที่ใกล้ที่อยู่อาศัย การวาดภาพโดยดูจากชื่อวัดที่อยู่ในชุมชน และนำเสนอภาพตามจินตนาการ และการทัศนศึกษาตามชื่อวัดที่ตนเองชื่นชอบ และจัดบันทึกเรื่องราวการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อนำมาวิเคราะห์ลักษณะสุนทรียบุคคล 2.2) กิจกรรมนักเรียน ได้แก่ การแกะรอยตามหาบุคคลสำคัญตามชื่อวัด โดยใช้ในกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ เพื่อค้นหาลักษณะผู้นำที่สำคัญของชุมชน การเล่นเกมเพื่อการเรียนรู้ในกิจกรรมชุมนุม โดยการแบ่งกลุ่มให้ผู้เรียนออกแบบเกม เพื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ จากชื่อวัด การจัดนิทรรศการภาพถ่ายเพื่อการเรียนรู้ในกิจกรรมของชมรมถ่ายภาพ และ 2.3) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การวิเคราะห์ชื่อวัดที่เป็นมงคลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน การเรียนรู้ชีวิตด้วยการร่วมทำกิจกรรมในวิถีของวัดกับชุมชนโดยการทำกิจกรรมจิตอาสา และการสร้างเพจประชาสัมพันธ์ความรู้และเชิญชวนผู้อื่นร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นบนสื่อสังคมออนไลน์

คำสำคัญ: กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, วัดไทย, อำเภอเมืองชลบุรี

Abstract

This research's purposes were first to group temples' name in Buddhism as local wisdom sources in Mueang District, Chonburi Province, Thailand and second to study guidelines for organising the student development activities by using those local wisdom sources. The data were collected by the primary and secondary documents from 58 Buddhist temples, surveying the areas, and interviewing 10 experts. The collected documents and interview data were analysed and transcribed. Then, the data were presented in percentage and description. The results of the research were as follows. The result of the first research objective is grouping the temples' name which was divided into 5 categories according to toponym: firstly, 27 temples (46.55%) were named from the surrounding environment such as name of plants and trees, hills and mountains, old and new ages, water sources: marshes and riverbed, rice fields, forests, and fields by size. Secondly, 13 temples (22.41%) were named by locations or sub-districts, for example, name of villages, sub-districts, and places where temples were located inside, outside, and in the center. Thirdly, 11 temples (18.97%) were named from the situations that took place. Fourthly, 4 temples (6.90%) were named after a person involved in the building of the temple, and finally 3 temples (5.17%) were

unidentified history and origin of naming. The second research objective's result is the guidelines to arrange development activities for students in the middle schools, a case study by using temples as the local wisdom sources. Firstly, the guidance activities are story telling about students' way of life related to the temple near the residence, drawing according to the temple's name in the community and presenting those pictures by imagination, sightseeing the temples based on the favorite name and writing the self-learning story to analyse the individual aesthetics. Secondly, activities for students are tracing the importance people by the temples' name used as an activity for boy and girl scouts, and helpers to identify key community leadership characteristics, playing games for learning in the community activity to design learning games in groups from the temple's name, including setting the photo exhibition for learning as a part of the photo club activities. Finally, the activities for society and public benefit are analysis of auspicious temple names to promote the community tourism, learning way of life by attending activities in the temples and communities as well as doing volunteer activities, creating a web page to publicize the knowledge, and inviting others to share and learn about preserving the local wisdom on social media.

Keywords: Student development activities, Local wisdom, Thai temples, Mueang District Chonburi

บทนำ

ศาสนาพุทธเป็นรากฐานของสังคมไทยหรือวัฒนธรรมไทย และความเป็นชาติไทย ตลอดจนเอกลักษณ์ของชาติ ทั้งทางด้านสังคม และการเมือง เริ่มจากการดำเนินชีวิตของคนไทยมีความผูกพันกับพระพุทธศาสนา ตลอดจนแนวความคิด จิตใจ และกิจกรรมแทบทุกอย่างในชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย อีกทั้งพระมหากษัตริย์ของไทยยังคงใช้หลักธรรมของศาสนาพุทธในการปกครองแผ่นดินให้มีความผาสุกเป็นต้นมา และประชาชนในสังคมไทยก็ได้นำหลักธรรมมายึดเป็นแนวในการประพฤติปฏิบัติทำความดี มีศีลธรรมอันดีในการทำมาหากิน เลี้ยงชีพ การร่วมอยู่กับสังคม และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นหลักในการปกครองบ้านเมือง (อัครเดช นิละโยธิน, 2563) ซึ่งมีวัดเป็นสถาบันหลักสถาบันหนึ่งของชาติ วัดจึงเปรียบเสมือนแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทรงคุณค่าที่ควรรักษาในฐานะแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ทำหน้าที่ในการสืบทอดทางพระพุทธศาสนา และการปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันดีงามแก่พุทธศาสนิกชนและประชาชน

จากชนรุ่นหนึ่งสู่อีกชนรุ่นหนึ่งสืบเนื่องจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลาช้านาน เพราะวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธ โดยมีพระสงฆ์เป็นตัวแทนของวัด เป็นผู้นำทางด้านจิตใจของประชาชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเชื่อและความร่วมมือ เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรม เป็นแหล่งหล่อหลอมวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธ ซึ่งนับได้ว่า วัดเป็นสถานที่ทำประโยชน์แก่สังคมเป็นอย่างมาก (ฐิติพร สะสม, 2553)

การจัดการศึกษาโดยชุมชนหรือท้องถิ่นที่มีวัดเป็นศูนย์กลางสำคัญของการจัดการศึกษาในการถ่ายทอดความรู้ โดยมีพระสงฆ์เป็นหลัก รวมทั้งผู้อาวุโส พ่อแม่ ปราชญ์ชาวบ้าน ช่างฝีมือ ทำให้เยาวชนไทยสมัยก่อนจึงได้รับทั้งภูมิธรรมและภูมิปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากวัดหรือพุทธศาสนา ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคมที่เก่าแก่เคียงคู่มากับชาติไทยมาช้านานเป็นที่ยอมรับยึดถือปฏิบัติเป็นมาตรฐานต่อกันมา การพัฒนา 3 สถาบัน คือ บ้านในฐานะสถาบันครอบครัว วัดในฐานะสถาบันศาสนา และโรงเรียนในฐานะสถาบันการศึกษา ซึ่งสถาบันทั้ง 3 มีความสัมพันธ์กันในทางสังคม และเป็นตัวเชื่อมโยงกิจกรรมในชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วยกัน ทั้งนี้ในปัจจุบันสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วจึงทำให้เกิดภาวะวิกฤตและปัญหามากมาย เช่น ปัญหาวิกฤตวัฒนธรรมและวิกฤตทางสังคมทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เหตุนี้ วัด บ้าน โรงเรียน จึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นเครื่องมือที่ได้ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต และสังคมไทยในหลาย ๆ ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

การสร้างความร่วมมือระหว่างวัดหรือพระสงฆ์ บ้าน และโรงเรียน ในการขับเคลื่อนในการพัฒนาอย่างถูกต้องและยั่งยืน โดยเน้นความสำคัญในการอุปถัมภ์ค้ำชูทำนุบำรุงพระศาสนา ซึ่งบ้านมีวัดคอยให้สติเตือนใจ และมีโรงเรียนคอยสนับสนุนกิจกรรมในชุมชน โรงเรียนมีวัดที่ให้การสนับสนุนอบรมสั่งสอนในศีลธรรม และบ้านที่คอยให้การสนับสนุนให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่จะเกิดขึ้นในรูปแบบของการบริหารแบบส่วนร่วมของบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ดังนั้น การจัดการศึกษาต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และวัด โดยมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาวิธีดำเนินการหาแนวร่วมกันโดยนำกระบวนการมีส่วนร่วมมาใช้ในการจัดการด้านการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ (กองเกียรติ รักษ์ธรรม, 2563) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจึงเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา ให้เห็นคุณค่าแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีส่วนสำคัญที่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญาอารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคมสามารถจัดการตนเองได้และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ใช้องค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติจากการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติ

กิจกรรม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (สุตววรรณ เครือพานิช, 2552) ดังนั้น บทความวิจัยนี้จะนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ตระหนัก เห็นคุณค่าของมรดกด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ที่สะท้อนถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม และการมีจิตสาธารณะ อันจะเป็นการพัฒนา อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดกลุ่มชื่อวัดของศาสนาพุทธในฐานะแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาวัดในเขต อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ของประเทศไทย

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตพื้นที่ที่ดำเนินการศึกษาคือ วัดของศาสนาพุทธ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ของประเทศไทย จำนวน 58 แห่ง

กรอบแนวคิดการวิจัย

การจัดกลุ่มชื่อวัดของศาสนาพุทธในฐานะแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ได้แก่ การศึกษาและจัดกลุ่มชื่อวัดตามหลักภูมินามโดยใช้กรอบแนวคิดของสำราญ จุช่วย (2559) และแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ได้แก่ แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น โดยใช้กรอบแนวคิดของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2553)

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจพื้นที่วัดและจัดกลุ่มชื่อวัดของศาสนาพุทธในฐานะแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ของประเทศไทย ใช้วิธีการสำรวจพื้นที่ที่ศึกษา (Area Survey) ด้วยการเตรียมตัวผู้วิจัยจากการศึกษาข้อมูลจาก เอกสาร งานวิจัย บทความ เพื่อรวบรวมข้อมูล

ในด้านคุณลักษณะของวัดศาสนาพุทธในฐานะแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นและบริบทของพื้นที่วิจัย และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามหลักภูมินาม นำเสนอผลวิจัยเป็นคำร้อยละ และการเขียนเชิงการพรรณนาความ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ของประเทศไทย ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 1 กลุ่ม ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม และผู้ร่วมสนทนากลุ่มโดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ครู อาจารย์ นักการศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรีโดยมีเกณฑ์การคัดเลือก เป็นผู้ที่มีการสอน หรือการจัดการศึกษา หรือทำงานด้านศิลปะ และวัฒนธรรม อย่างน้อย 3 ปีขึ้นไป โดยวิธีการติดต่อเพื่อเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรีสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอผลวิจัยเป็นการเขียนเชิงการพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. การจัดกลุ่มชื่อวัดของศาสนาพุทธในฐานะแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ของประเทศไทย พบว่า การศึกษาวิเคราะห์ภูมินาม แบ่งได้เป็น 5 กลุ่ม ตามลำดับ ดังนี้

1.1) ตั้งตามสภาพแวดล้อมบริเวณวัด หรือสิ่งที่มีอยู่ในวัด ได้แก่ พืช ต้นไม้ ที่ดอน/เขา อายุเก่า/ใหม่ แหล่งน้ำหนอง/คู้ สวน นา ป่า หุ่น ขนาดใหญ่/เล็ก/น้อย จำนวน 27 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 46.55

1.2) ตั้งตามตำแหน่งหรือชื่อตำบลที่วัดนั้นตั้งอยู่ ได้แก่ ชื่อหมู่บ้าน ตำบล สถานที่ (ด้านนอก ด้านใน ด้านกลาง) จำนวน 13 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 22.41

1.3) ตั้งตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จำนวน 11 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 18.97

1.4) ตั้งตามชื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องในการสร้างวัด จำนวน 4 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 6.90

1.5) ไม่พบประวัติ หรือที่มาในการตั้งชื่อ จำนวน 3 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 5.17

2. แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ของประเทศไทย สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า รูปแบบแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ถึงแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มีดังนี้

2.1) กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตนเอง ที่มีความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตของตนเอง มีแนวทางการจัดกิจกรรม ได้แก่ การเล่าเรื่องการดำเนินชีวิตของตนเองที่มีความสัมพันธ์กับวัดที่ใกล้ที่อยู่อาศัย การวาดภาพโดยดูจากชื่อวัด

ที่อยู่ในชุมชน และนำเสนอภาพตามจินตนาการ และ การทัศนศึกษาตามชื่อวัดที่ตนเองชื่นชอบ และจดบันทึกเรื่องราวการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อนำมาวิเคราะห์ลักษณะสุนทรียบุคคล

2.2) กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความเป็นระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปัน เอื้ออาทร สมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกขั้นตอน ประกอบด้วย การศึกษาวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับวุฒิภาวะของผู้เรียนและบริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมนักเรียน ได้แก่ การแกะรอยตามหาบุคคลสำคัญตามชื่อวัด โดยใช้ในกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ เพื่อค้นหาลักษณะผู้นำที่สำคัญของชุมชน การเล่นเกมเพื่อการเรียนรู้ในกิจกรรมชุมนุม โดยการแบ่งกลุ่มให้ผู้เรียนออกแบบเกมเพื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ จากชื่อวัด การจัดนิทรรศการภาพถ่ายเพื่อการเรียนรู้ในกิจกรรมของชมรมถ่ายภาพ

2.3) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่น ตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม และการมีจิตสาธารณะ ได้แก่ การวิเคราะห์ชื่อวัดที่เป็นมงคลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน การเรียนรู้ชีวิตด้วยการร่วมทำกิจกรรมในวิถีของวัดกับชุมชน โดยการทำกิจกรรมจิตอาสา และการสร้างเพจประชาสัมพันธ์ความรู้และเชิญชวนผู้อื่นร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นบนสื่อสังคมออนไลน์

อภิปรายผล

1. การจัดกลุ่มชื่อวัดของศาสนาพุทธในฐานะแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ของประเทศไทย จากการศึกษาวิเคราะห์ภูมินาม ที่มาของชื่อวัดทำให้เห็นลักษณะสำคัญ ลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น และยุคสมัยที่สะท้อนจากการตั้งชื่อวัด ซึ่งเป็นข้อมูลทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และความคิด ความเชื่อทางสังคม ทำให้ทราบและเข้าใจความหมาย ภาพรวมของท้องถิ่น หรือยุคสมัยนั้น จะมีการตั้งชื่อโดยตั้งตามสภาพแวดล้อมบริเวณวัด หรือสิ่งที่มีอยู่ในวัด ได้แก่ พืช ต้นไม้ ที่ดอน/เขา อายุเก่า/ใหม่ แหล่งน้ำหนอง/คู่ง สวน นา ป่า หุ่น ขนาดใหญ่/เล็ก/น้อย มากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของคันสนีย์ สายดีและคณะ (2559) การจัดหมวดหมู่ ภูมินามท้องถิ่น โดยจัดหมวดหมู่ตามหมวดหมู่ที่มีจำนวนชื่อมาก ไปสู่มัธยมหมู่ที่มีจำนวนชื่อน้อย จำแนกได้ 9 หมวดหมู่ ได้แก่ การตั้งชื่อตามพันธุ์ไม้ การตั้งชื่อตามภูมิศาสตร์ การตั้งชื่อตามประวัติศาสตร์ตำนานหรือเรื่องเล่า การตั้งชื่อตามสิ่งก่อสร้างและสถานที่ การตั้งชื่อตามผู้นำหรือบุคคล การตั้งชื่อตามการแบ่งเขตการปกครองหรือการแยกหมู่บ้านหรือการเปลี่ยนชื่อเป็นชื่อใหม่ การตั้งชื่อตามพันธุ์สัตว์ การตั้งชื่อตามระบบการผลิตหรืออาชีพ และการตั้งชื่อตามการแปลงภาษา

เมื่อศึกษาที่มาของชื่อหมู่บ้านที่สัมพันธ์กับความเป็นชุมชนท้องถิ่นสามารถจำแนกได้ 4 ด้านคือ ด้านพันธุ์ไม้ ด้านภูมิศาสตร์ ด้านสิ่งก่อสร้างและสถานที่ และด้านพันธุ์สัตว์ ในการศึกษาอัตลักษณ์ของชื่อหมู่บ้านจำแนกได้ 3 ประการ คือ อัตลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์ตำนานหรือเรื่องเล่า อัตลักษณ์ด้านระบบการผลิตหรืออาชีพ และการบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ทำให้เห็นภาพเหตุการณ์ในอดีตมาสู่ปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Conedera et al., (2007) ภูมินาม มักเป็นผลมาจากกระบวนการสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการตีความตามอัตวิสัยโดยคนในท้องถิ่นในขณะที่ตั้งชื่อ ซึ่งคนเหล่านี้มักจะอยู่รอดจากการเปลี่ยนแปลงในภูมิประเทศในท้องถิ่น จึงกลายเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ของพลวัตของภูมิทัศน์ บนพื้นฐานของนิรุกติศาสตร์หรือที่มาและความหมายของคำ ภูมิประเทศ สารคดี บรรณานุกรม และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนเอกสารสำคัญ การศึกษาช่วยยืนยันถึงประโยชน์และความเหมาะสมของการระบุชื่อสกุลร่วมกับสาขาวิชาอื่น ๆ สำหรับการสร้างประวัติศาสตร์ทางนิเวศวิทยาของการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมและการใช้พื้นที่ในอดีต

2. แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ของประเทศไทย สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบไปด้วยกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ล้วนแต่เป็นกิจกรรมที่มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งจะช่วยพัฒนาให้เกิดการตระหนักในความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหาในท้องถิ่นตนเอง ทำให้รู้จักตัดสินใจที่เหมาะสมอย่างมีเหตุผลตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน อันจะช่วยส่งเสริมให้รู้จักการเสียสละต่อท้องถิ่นสู่การมีจิตสาธารณะในการช่วยเหลือแบ่งปันเอื้ออาทร ขึ้นอยู่กับศักยภาพของครูในการสร้างบรรยากาศในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพที่จะกระตุ้นการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของทัศนีย์ บุญแรง (2562) การพัฒนาครูในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูมีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยครูสามารถออกแบบ วางแผน และเขียนแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จะทำให้ผู้เรียนชอบกิจกรรมของครู มีพฤติกรรมดีขึ้น และมีทักษะการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้น เพราะวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ทางภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าของท้องถิ่นทั้งในแง่ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมที่เป็นสื่อกลางการหล่อหลอมวิถีการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bauto (2013) ค่านิยมทางสังคมและวัฒนธรรมในฐานะภูมิปัญญาท้องถิ่น Katoba Muna ในชุมชนเพื่อการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ทางสังคมและประวัติศาสตร์พบว่า การพัฒนาสื่อการเรียนรู้จะต้องรวมเข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง โรงเรียนประถมศึกษานั้นเป็นที่ปลูกฝังค่านิยมทางสังคมวัฒนธรรม เศรษฐศาสตร์ การเมือง ประวัติศาสตร์และศิลปะ ความคิดสร้างสรรค์และศาสนา นอกจากนี้การบูรณาการค่านิยมทางสังคมในการเรียนรู้วัฒนธรรมด้วยวิธีการร่วมมือที่เน้นกระบวนการของผู้เรียนผ่านการสร้างใหม่ให้ได้รับความรู้

และพัฒนาคุณค่าทางสังคมก่อให้เกิดรูปแบบของแนวทางพฤติกรรมในชีวิตทางสังคม ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ นั้นจะสอดคล้องกับการให้ความสำคัญกับการศึกษาลักษณะนิสัยในอุดมคติของมนุษย์ที่พึงพาในชุมชน ซึ่งการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเหล่านี้ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายจึงจะทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา เรียนได้สอดคล้องกับการพัฒนาท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pornpimon et al., (2014) ได้ศึกษารูปแบบที่เหมาะสมกับการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษาและสังเคราะห์ กลยุทธ์ความท้าทายภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนในโรงเรียน พบว่ารูปแบบที่เหมาะสม ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา ได้แก่ 1) ภาครัฐและเอกชนต้องร่วมมือกันส่งเสริมการเรียนการสอนของชุมชน 2) สถาบันการศึกษา และองค์กร ในชุมชนต้องร่วมมือและสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ของผู้นำและนักปราชญ์ชาวบ้าน 3) วัดหรือ โบสถ์ต้องเป็นศูนย์กลางการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นแหล่งเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ 4) ผู้บริหาร สถาบันการศึกษาต้องเป็นผู้นำการศึกษาท้องถิ่นกระตุ้นและให้กำลังใจครอบครัวและชุมชนที่ต้องรับรู้ และร่วมมือกันในกระบวนการเรียนรู้ และ 5) บทบาทของครูผู้สอนต้องศึกษาชุมชนรวมถึงข้อมูล และเลือกวิทยาศาสตร์ชุมชนมาผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเน้นการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนความท้าทายเชิงกลยุทธ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนในโรงเรียน ได้แก่ 1) ผู้นำภูมิปัญญา ที่ต้องเป็นผู้ที่มีแนวโน้มที่จะเป็นที่รู้จักในสังคมและและมีวิสัยทัศน์ในการแก้ปัญหา 2) ผู้นำต้องเป็นทั้ง ผู้อ่อนน้อมถ่อมตนและเข้มแข็งอย่างมีอาชีพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผลวิจัยพบว่าการจัดกลุ่มชื่อวัดของศาสนาพุทธในฐานะแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ของประเทศไทย แบ่งได้เป็น 5 กลุ่ม ควรนำไปประชาสัมพันธ์ให้คนในท้องถิ่นได้รับทราบที่มา และความหมายเป็นการสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นให้โดดเด่นขึ้น
2. ผลวิจัยพบว่าแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาวัด ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ของประเทศไทย สามารถจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมความรู้ เจตคติ และทักษะเพื่อการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยด้วยการจัดกลุ่มชื่อวัดของศาสนาพุทธในฐานะแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดอื่น และระดับภูมิภาคทุกภูมิภาค เพื่อให้ได้ข้อมูลและนำมาเผยแพร่ให้เกิดความรู้เข้าใจ อันจะนำไปสู่การสร้าง อัตลักษณ์ที่ชัดเจนของแต่ละท้องถิ่น เพื่อต่อยอดให้เกิดมูลค่าทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ให้เป็นเศรษฐกิจฐานรากที่ยั่งยืนของท้องถิ่น

2. ควรศึกษาวิจัยรูปแบบการจัดกระบวนการทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สนับสนุนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ทั้งในรูปแบบการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ด้วยตนเอง

เอกสารอ้างอิง

ก่องเกียรติ รักษธรรม. (2563). การวิเคราะห์องค์ประกอบตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *วารสารศิลปการจัดการ*, 4(2), 458-471.

ฐิติพร สะสม. (2553). *ศึกษาระบบการบริหารและการจัดการวัดในพระพุทธศาสนากรณีศึกษา: วัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ทัศนีย์ บุญแรง. (2562). *การพัฒนาครูในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (รายงานผลการวิจัย)*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ศันสนีย์ สายดีบ, โกชัย สาริกบุตร และรังสรรค์ จันต๊ะ. (2559). ภูมินามท้องถิ่น: ที่มา ความหมาย และอัตลักษณ์ของชื่อหมู่บ้านในอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารพิษณุพนธ์สาร*, 12(2), 43-51.

สุดาวรรณ เครือพานิช. (2552). กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์. *วารสารวิชาการ*, 12(1), 23-26.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566–2570*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำราญ จุช่วย. (2559). *ภูมินามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี (รายงานผลการวิจัย)*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.

อัครเดช นิละโยธิน. (2563). ศาสนาพุทธกับรัฐศาสตร์. *MBUISC Journal*, 1(2), 1-9.

Bauto, L. M. (2013). Socio-cultural values as community local wisdom Katoba Muna in the development of learning materials social studies and history. *International Journal of History Education*, 14(2), 195-218.

- Conedera M., Vassere S., Neff C., Meurer M., and Krebs P. (2007). Using toponymy to reconstruct past land use: a case study of 'brüsáda' (burn) in southern Switzerland. *Journal of Historical Geography*, 33(4), 729-748.
- Pornpimon. C, Wallapha. A, Prayuth.C. (2014). Strategy Challenges the Local Wisdom Applications Sustainability in Schools. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 112. 626-634.